

Projekt

z dnia 22 lutego 2021 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY GMINY GŁÓWNO**

z dnia 2021 r.

**w sprawie przyjęcia Programu współpracy Gminy Głowno z organizacjami pozarządowymi
oraz innymi podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r.
o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2021 r.**

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 19 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713, 1378) oraz art. 5a ust. 1 i 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program współpracy Gminy Głowno z organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2021 rok stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Głowno.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2021 roku i podlega ogłoszeniu.

Załącznik do uchwały Nr

Rady Gminy Głowno

z dnia.....2020 r.

Program współpracy Gminy Głowno z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2021 r.

Głowno, luty 2021 r.

Wstęp

Działalność organizacji pozarządowych jest istotną cechą społeczeństwa demokratycznego, elementem spajającym i aktywizującym społeczność lokalną. Organizacje pozarządowe odgrywają ważną rolę w budowie lokalnego kapitału społecznego, wpływając na wzrost aktywności obywateli i ich wzajemne zaufanie. Prawidłowy rozwój lokalny oraz zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców może być zagwarantowany głównie poprzez aktywność społeczności lokalnej skupionej w organizacjach pozarządowych oraz inicjatywy samorządu lokalnego.

Podstawowym aktem prawnym określającym ramy współdziałania organów administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi dla realizacji zadań należących do sfery zadań publicznych jest ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego. Przepisy ustawy nakładają na organy samorządu liczne obowiązki, w tym obowiązek prowadzenia działalności w sferze zadań publicznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

Działania samorządu oraz działania, które podejmują organizacje pozarządowe uzupełniają się, co pozwala na efektywniejsze i skuteczniejsze realizowanie celów nadrzędnych, takich jak rozwój społeczno-gospodarczy, zaspokajanie potrzeb społecznych oraz podnoszenie poziomu życia mieszkańców Gminy Głowno.

Dążąc do prawidłowej realizacji powyższych zadań oraz biorąc pod uwagę konieczność określenia zasad oraz obszarów współpracy pomiędzy Gminą Głowno, a organizacjami pozarządowymi, opracowany został niniejszy "Program współpracy Gminy Głowno z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2021".

Wzajemne pozytywne doświadczenia wynikające z dotychczasowej współpracy z organizacjami pozarządowymi, ich potencjał, społeczny charakter i chęć rozwoju, daje solidne podstawy do wspólnej realizacji zadań publicznych na rzecz społeczności lokalnej.

Rozdział 1.

Postanowienia ogólne

- 1) Ilekroć w Programie jest mowa o:
 - a) **ustawie** – rozumie się przez to ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057),
 - b) **Wójtce** – rozumie się przez to Wójta Gminy Głowno,
 - c) **Gmina** - rozumie się przez to Gminę Głowno,
 - d) **Programie** – rozumie się przez to Program Współpracy Gminy Głowno z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2021,
 - e) **Organizacjach** – rozumie się przez to organizacje pozarządowe oraz podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, o których mowa w art. 3 ustawy,
 - f) **Dotacji** – rozumie się przez to dotację w rozumieniu art. 221 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869 z zm.),
 - g) **Konkursie** – rozumie się przez to otwarty konkurs ofert, o którym mowa w art. 11 ust. 2 ustawy.
- 2) Program realizuje politykę Gminy wobec Organizacji działających na rzecz Gminy i jego mieszkańców.
- 3) Program stanowi dokument określający w perspektywie rocznej cele, zasady, przedmiot i formy współpracy, a także obszary oraz priorytetowe zadania publiczne realizowane w ramach współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność pożytku publicznego na jego terenie lub na rzecz jego mieszkańców oraz jest istotnym elementem lokalnej polityki społecznej Gminy.

Rozdział 2.

Cel główny i cele szczegółowe programu

1. Głównym celem Programu jest dążenie do harmonijnej i partnerskiej współpracy pomiędzy Gminą a Organizacjami dla jak najlepszego zaspokajania potrzeb mieszkańców Gminy.
2. Celem szczegółowymi wprowadzenia Programu jest:
 - 1) umacnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za siebie, swoje otoczenie, wspólnotę lokalną oraz działanie na jej rzecz,
 - 2) stworzenie warunków do zwiększania aktywności społecznej mieszkańców naszej Gminy,
 - 3) budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez aktywizację społeczności lokalnej,
 - 4) poprawa jakości życia poprzez prowadzenie nowatorskich i bardziej efektywnych działań na rzecz mieszkańców,
 - 5) uzupełnianie działań Gminy w zakresie nie obejmowanym przez struktury samorządowe,
 - 6) zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów,
 - 7) wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych,
 - 8) efektywniejsze i racjonalne wydawanie środków publicznych.

Rozdział 3.

Zasady Współpracy

Współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi opiera się na zasadach:

- 1) **Pomocniczości**, co oznacza, że Gmina powierza Organizacjom realizację zadań własnych, a Organizacje zapewniają ich wykonanie w sposób ekonomiczny, profesjonalny i terminowy,
- 2) **Suwerenności stron**, co oznacza, iż współpracujące strony samodzielnie i w sposób niezależny podejmują działania w zakresie współpracy,
- 3) **Partnerstwa**, co oznacza równość stron, wspólnego definiowania problemów i celów oraz łączenia zasobów w celu ich realizacji,
- 4) **Efektywności**, co polega na wspólnym dążeniu Gminy i Organizacji do osiągania najlepszych efektów w realizacji zadań publicznych, przy jak najmniejszych nakładach i poszanowaniu publicznych i prywatnych zasobów,
- 5) **Uczciwej konkurencji**, co polega na włączeniu do współpracy na równych prawach wszystkich zainteresowanych podmiotów,
- 6) **Jawności**, która urzeczywistniana jest poprzez udostępnianie przez Gminę Główno współpracującym z nią Organizacjom informacji o celach, kosztach i efektach współpracy, a także środkach finansowych zaplanowanych w budżecie Gminy na współpracę z Organizacjami oraz kryteriach i sposobie oceny zgłoszonych projektów.

Rozdział 4.

Zakres przedmiotowy i priorytetowe zadania publiczne

1. Przedmiotem współpracy Gminy z Organizacjami jest realizacja następujących zadań publicznych:

- 1) pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;
- 2) nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania,
- 3) działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży;
- 4) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- 5) wspierania i upowszechniania kultury fizycznej;
- 6) działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
- 7) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;
- 8) turystyki i krajoznawstwa;
- 9) ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 295 i 567).

2. W roku 2021 Gmina będzie wspierać lub powierzać realizację następujących zadań priorytetowych:

1) **upowszechnianie kultury, ochrona dóbr kultury, kultywowanie tradycji narodowych i lokalnych:**

- organizacja przedsięwzięć promocyjnych o charakterze ponadlokalnym w zakresie rozwoju kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, promocji twórczości i tradycji ludowej, edukacji i oświaty,
- organizacja imprez patriotycznych i przedsięwzięć z zakresu dziedzictwa narodowego,
- podtrzymywanie tradycji historycznych, wartości humanistycznych i chrześcijańskich lokalnego środowiska ze szczególnym nastawieniem na dzieci i młodzież,

- rozwijanie wśród mieszkańców gminy, a w szczególności wśród dzieci i młodzieży świadomości kultury regionalnej,

- upowszechnianie działalności i wspieranie funkcjonowania lokalnych zespołów tanecznych i muzycznych promujących tradycję ludową;

2) pomoc społeczna:

- pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej,
- udzielanie pomocy żywnościowej i rzeczowej osobom potrzebującym,
- promocja idei integracji osób niepełnosprawnych w społeczeństwie.

3) kultura fizyczna i sport:

- upowszechnianie kultury fizycznej i sportu,
- reprezentowanie Gminy poprzez udział w zawodach, rozgrywkach sportowych o zasięgu ponadlokalnym,
- organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych dla mieszkańców i na terenie Gminy,
- zakup sprzętu sportowego i wyposażenia dla klubów sportowych,
- organizowanie współzawodnictwa sportowego szkół,
- wspieranie szkolenia sportowego dzieci i młodzieży z terenu Gminy.

4) edukacja i wychowanie:

- kultywowanie patriotyzmu i tradycji narodowych,
- edukacja ekologiczna i krajoznawstwo,
- organizowanie działań na rzecz integracji środowiska,
- organizowanie różnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.

5) organizacja wypoczynku dla dzieci i młodzieży:

- organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy,
- organizowanie imprez plenerowych, pikników rodzinnych itp.,
- organizowanie imprez edukacyjno-rekreacyjnych na terenie Gminy.

6) ochrona i promocja zdrowia

- wspieranie aktywności osób starszych na terenie Gminy,
- edukacja i profilaktyka prozdrowotna skierowana do dzieci i młodzieży z terenu gminy,
- kształtowanie i utrzymanie prawidłowych wzorców odżywiania i aktywności fizycznej,
- prowadzenie działań edukacyjnych adresowanych do dzieci, młodzieży i rodziców na temat zagrożeń wynikających z używania środków odurzających, substancji psychotropowych i nowych substancji psychoaktywnych tzw. „dopalacze”, a także z pozamedycznego stosowania produktów leczniczych, których używanie może prowadzić do uzależnienia,
- prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie szkód wynikających z picia alkoholu przez dzieci i młodzież.

3. Wójt na podstawie własnego rozpoznania potrzeb lokalnych lub na wnioski organizacji pozarządowych i podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego może określić w ciągu roku kolejne zadania i ogłosić otwarte konkursy na ich realizację.

Rozdział 5.

Formy współpracy

Gmina realizuje zadania publiczne we współpracy z Organizacjami. Współpraca między Gminą, a Organizacjami może przybrać charakter finansowy, jak i pozafinansowy. W 2021 r. współpraca z ww. podmiotami będzie prowadzona w następujących formach:

- 1) zlecenia realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- 2) wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działalności i współdziałania w celu zharmonizowania tych kierunków,
- 3) konsultowania aktów prawa lokalnego w dziedzinach aktywnej działalności podmiotów Programu głównie w zakresie projektu programu współpracy na rok następny,
- 4) publikowanie ważnych informacji przekazywane przez Organizacje w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na stronie internetowej Gminy,
- 5) pomoc w nawiązywaniu kontaktów krajowych i międzynarodowych,
- 6) pomoc w gromadzeniu środków na działalność z innych źródeł niż budżet Gminy,
- 7) doradztwa i udzielania pomocy merytorycznej,
- 8) opiniowania działalności Organizacji oraz udzielania rekomendacji.

Rozdział 6.

Sposób realizacji programu

1. Program będzie realizowany we współpracy z organizacjami pozarządowymi przez Gminę poprzez:

- 1) powierzanie wykonania zadania publicznego wraz z udzieleniem dotacji na sfinansowanie jego realizacji,
- 2) wspieranie zadania wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie jego realizacji w drodze umowy, zwłaszcza dla zadań określonych jako priorytetowe w danym roku,
- 3) wspólny udział w wykonywaniu zadań o charakterze pozafinansowym.

2. Zlecenie realizacji zadań publicznych może nastąpić również na podstawie odrębnych przepisów przewidujących inny tryb zlecenia niż otwarty konkurs ofert.

Rozdział 7.

Okres realizacji programu

Program realizowany jest w ciągu jednego roku, tj. od 1 stycznia 2021 roku do 31 grudnia 2021 roku.

Rozdział 8.

Wysokość środków planowanych na realizację programu

Na realizację programu w 2021 roku planuje się środki w wysokości **30.000,00 zł**. Planowane środki na realizację Programu mogą ulec zmianie np. w przypadku wystąpienia okoliczności niemożliwych do przewidzenia lub też niezatwierdzenia przez Radę Gminy Główno planowanych środków w budżecie na 2021 rok.

Rozdział 9.

Tryb powoływania i zasady działania komisji konkursowych do opiniowania ofert w otwartych konkursach ofert

1. Komisje konkursowe powoływane są w celu opiniowania ofert złożonych przez organizacje pozarządowe w ramach ogłoszonych przez Wójta otwartych konkursów ofert.

2. Komisje konkursowe powoływane są przez Wójta oddzielnie do każdego otwartego konkursu ofert.

3. Pracami komisji konkursowej kieruje przewodniczący komisji, a w przypadku jego nieobecności wyznaczony przez niego lub Wójta, członek komisji.

4. Posiedzenie komisji konkursowej jest ważne, gdy uczestniczy w nim co najmniej połowa składu komisji.

5. Komisja konkursowa opiniuje złożone oferty w formie pisemnej poprzez sporządzenie karty oceny każdej oferty, w której wpisuje liczbę punktów przyznanych przez poszczególnych członków komisji.

6. Z prac komisji konkursowej sporządza się protokół zawierający opinię co do złożonych ofert. Po podpisaniu protokołu przez wszystkich członków komisji obecnych na posiedzeniu, Przewodniczący komisji konkursowej niezwłocznie przekazuje go Wójtowi.

Rozdział 10.

Sposób tworzenia programu oraz przebieg konsultacji

1. Wójt przeprowadza konsultacje w trybie określonym uchwałą Nr LIV/260/10 Rady Gminy Głowno z dnia 20 października 2010 r. w sprawie określenia szczegółowego sposobu konsultowania z radą działalności pożytku publicznego lub Organizacjami projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji.

2. Projekt Programu i formularz przygotowuje pracownik wykonujący zadania w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi.

3. Wójt w dniu r. ogłosił rozpoczęcie procesu konsultacji społecznych Programu, które polegają na:

a) zamieszczeniu projektu Programu na stronie internetowej www.gmina-glowno.pl, www.bip.gmina-glowno.pl, tablicy ogłoszeń i wyłożeniu w Urzędzie Gminy w pok. 5,

b) zbieraniu uwag odnośnie treści Programu w dniach od r. do r.

c) zorganizowaniu spotkania z przedstawicielami organizacji w dniu r. w celu omówienia zgłoszonych uwag i wypracowania ostatecznego projektu Programu.

4. W trakcie konsultacji nie wpłynęły / wpłynęły uwagi odnośnie projektu Programu.

5. Na zorganizowanie spotkania nie przybyli/przybyli przedstawiciele Organizacji.

Rozdział 11.

Sposób oceny realizacji Programu

1. Bieżący monitoring realizacji Programu prowadzi pracownik wykonujący zadania w ramach współpracy z Organizacjami.

2. Monitoring polega na ocenie realizacji opisanych zasad i trybów współpracy i przedstawieniu tej oceny Wójtowi oraz Organizacjom.

3. Miernikami efektywności programu będą w szczególności:

1) liczba otwartych konkursów ofert;

2) liczba ofert złożonych w otwartych konkursach ofert;

3) liczba umów zawartych na realizację zadania publicznego;

4) liczba umów, które nie zostały zrealizowane (rozwiązane, zerwane lub unieważnione);

5) ilość zadań, których realizację zlecono podmiotom Programu w oparciu o środki budżetowe;

- 6) liczba podmiotów Programu realizujących zadania publiczne w oparciu o środki budżetowe;
- 7) liczba wspólnie realizowanych zadań;
- 8) wysokość budżetowych środków finansowych przeznaczonych na realizację Programu.

4. Uzyskiwane w czasie realizacji Programu informacje, uwagi, wnioski i propozycje dotyczące realizowanych projektów będą wykorzystywane do usprawnienia bieżącej współpracy z Organizacjami.

5. W rocznym sprawozdaniu z realizacji Programu pracownik dokonuje oceny stanu współpracy Organizacji z Wójtem w zakresie realizacji projektów oraz uwag, wniosków i propozycji wpływających z tej współpracy.

6. Roczne sprawozdanie z realizacji Programu zostanie przedłożone do dnia 30 maja 2022 r. Radzie Gminy Głowno oraz opublikowane na stronach internetowych Gminy.

Uzasadnienie

Wojewoda Łódzki rozstrzygnięciem nadzorczym z dnia 27 stycznia 2021 r. znak: PNIK-I.4131.27.2021 stwierdził nieważność uchwały Nr XXVIII/164/20 Rady Gminy Głowno z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Roczno programu współpracy Gminy Głowno z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2021 r.

W związku powyższym - po doprowadzeniu Programu współpracy Gminy Głowno z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2021 r. do stanu zgodnego z prawem i przeprowadzeniu ponownych konsultacji z organizacjami pozarządowymi - konieczne stało się podjęcie przez Radę Gminy Głowno uchwały w tym zakresie z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2021 roku.

Jedną z konstytucyjnych zasad państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) jest zasada niedziałania prawa wstecz (*lex retro non agit*). Zasada ta nie ma charakteru absolutnego i w wyjątkowych sytuacjach może zostać nadana moc wsteczna aktowi prawnemu.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1461) przepisy ustawy nie wyłączają możliwości nadania aktowi normatywnemu wstecznej mocy obowiązującej, jeżeli zasady demokratycznego państwa prawnego nie stoją temu na przeszkodzie. W takim przypadku bezwzględny obowiązek organów jest podanie faktycznego i prawnego uzasadnienia, że pomimo działania wstecz aktu normatywnego będzie on realizował zasady demokratycznego państwa prawa (por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 16-02-2016 r, III SA/Wa 1390/15).

Problem niedziałania prawa wstecz był już przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego. Trybunał kilkakrotnie wypowiedział się, że zakaz *lex retro non agit* dotyczy zwłaszcza przepisów normujących prawa i obowiązki obywateli, jeżeli prowadzi to do pogorszenia ich sytuacji w stosunku do stanu poprzedniego. Odstąpienie od tej zasady dopuszczalne jest jedynie wyjątkowo i tylko z usprawiedliwionych względów, gdy jest to konieczne dla realizacji wartości konstytucyjnej ocenianej jako ważniejsza od wartości chronionej zakazem retroakcji (orzeczenie z dnia 30 listopada 1993 r. sygn. akt K 18/92, OTK 1993, Nr 2, poz. 41; wyrok z dnia 27 lutego 2002 r. sygn. akt K 47/01, OTK-A 2002, Nr 1, poz. 6; orzeczenie z dnia 19 października 1993 r. sygn. akt K 14/92, OTK 1993, Nr 2, poz. 35; wyrok z dnia 31 stycznia 2001 r. sygn. akt P 4/99, OTK 2001, Nr 1, poz. 15).

Dodatkowo podkreśla się, że wsteczna moc prawa może dotyczyć, co do zasady, ewentualnie tylko przyznania praw. Z całą stanowczością natomiast należy wykluczyć możliwość zastosowania tej normy do nakładania obowiązków (zob. wyroki NSA z dnia 19 listopada 2010 r. sygn. akt II FSK 1272/09, Lex nr 745595 oraz z dnia 5 lutego 2015 r. sygn. akt II FSK 3195/12, Lex nr 1628700).

Warto podkreślić, że przyjęcie uchwały dotyczącej Programu współpracy Gminy Głowno z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2021 r. z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2021 r. w żaden sposób nie pogorszy sytuacji obywateli w stosunku do stanu poprzedniego. Przedmiotowa uchwała nie jest aktem prawa miejscowego w rozumieniu art. 40 ustawy o samorządzie gminnym i nie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego, gdyż nie ma charakteru generalnego i abstrakcyjnego. Zauważyć należy, że uchwalany przez radę gminy roczny program współpracy jest aktem o charakterze planistycznym, wyznaczającym pewne kierunki i cele działania dla organu wykonawczego.

Należy jednak podkreślić, że Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ma charakter roczny i powinien zostać uchwalony w terminie do dnia 30 listopada roku poprzedzającego okres obowiązywania programu. (por. art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie). Gmina Głowno corocznie uchwalała ww. Program współpracy na okres od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia danego roku i taki okres realizacji Programu współpracy został przyjęty również w 2021 roku.

Mając na względzie ww. okoliczności podjęcie przedmiotowej uchwały należy uznać za konieczne i uzasadnione.